

Politicorvm Libri Decem

Contzen, Adam

Colonia, [1621]

Cap. XVII. Omnes in Republica ad fortitudinem esse instituendos.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95437](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95437)

fomentis vtuntur. Cum multis sanguis effunditur, etiam nocens. Respublica debilitatur, & quemadmodum aperta vena cum noxio sanguine, integer, & spirituum naturalium vis emicat, ita inter multos semper aliqui creduntur innocentes, aut mitiore manu sanabiles. Magnum discrimen est reorum, vna lege damnatorum. Nunquam maior, nunquam iniustior crudelitas, quam cum genera hominum, non crimina puniuntur, id quod crebro fit, vbi praesumitur multitudo delinquentium. Hinc olim tot Christianorum millia perierunt, quia nomen, & professio, impietas iudicabatur. hinc Caesarea, imperante Maximino, disiectis vndiq; martyrum cadaveribus, forum, platea, columna illacrymarunt. Euf. lib. 8. ca. 19. Nec modo in ciuitate, sed etiam in hoste i in vi-

Non hominum genera sed crimina puniuntur.

In victos hostes sit clementia.

Deus praetiorum dignitatem detestatur.

cto cadum sit moderatio. Hostilem sanguinem fundis, sed humanum, sed tui generis. Nullum animal praeter nisum, & hominem in suum genus seuit. Deus certe cum murum aries percussit, cum tuba sonuerunt, & imbutum est sanguine bellum, requirit tamē in ipsa acie iam victrice clementiam, 2. Par. cap. 28. 6. Occidit Phacee filius Romelia de Iuda centum viginti milia die vno, omnes viros bellatores, eo quod dereliquissent Deum patrum suorum. Ceperuntque filii Israel de fratribus suis ducenta milia mulierum, puerorum & puellarum, & infinitam praedam, pertuleruntque eam in Samariam. Ea tempestate erat ibi Propheta Domini nomine Oded, qui egressus obviam exercitui venienti in Samariam, dixit eis: Ecce iratus Dominus Deus patrum vestrorum contra Iudam, tradidit eos in manibus vestris, & occidistis eos atrociter, ita vt ad colum pertingeret vestra crudelitas.

Insuper filios Iuda & Ierusalem vultis nobis subicere, in seruos & ancillas, quod nequaquam factum opus est. peccastis enim super hoc Domino Deo vestro, sed audite consilium meum, & reducite captiuos quos adduxistis de fratribus vestris, quia magnus furor Domini imminet vobis, steterunt itaque viri de principibus filiorum Ephraim Azarias filius Iobana, Barachias filius Sellum & Amasias filius Aadali contra eos qui veniebant de prelio, & dixerunt eis, non introducitis hic captiuos, nec peccemus Domino, quare vultis adducere super peccata nostra, & vetera cumulare delicta, grande quippe peccatum est, & irae furoris Domini imminet super Israel.

§. 32. Crudelitatem itaque omnem, & crudelitatis etiam suspensionem caueat, quaecunque diuturna esse desiderat, Respublica. Tenui victu, & non preciosa veste liberos educet, discant a teneris vnguiculis, aliquem quasi aequalem pati, etiam principum liberi, ne adulti crimen maiestatis arbitrentur, si quis contra eos sentiat.

Omnium veterum crudelissimus habitus est Commodus, natura, & educatio hoc fecit. Annos duodecim natus cum sanguinem videre horror est pueris, balneatorem qui plus iusto solium calefecerat, in fornacem iniici mandauit, nec quieuit crudelitas, donec nidorem pellium, quae fallendo furori paedagogus pro balneatore iniecerat, latitia gestiens perlentificeret. Non mirum tantas strages eum dedisse, cui in pueritia tantum licuit. Nocuit illi ministris habuisse malos, ex illis enim didicit ipse, quo postea faceret malos.

Quod igitur ipsa natura vos docet, quo dignitas vestra postulat, clementiam amplectimini, o principes, fugite crudelitatem. Nolite humanitatis, & mansuetudinis, etiam cum lege agitur, obliuisci. Securitatis vestrae arx inexpugnabilis est clementia, crudelitas omnia incerta facit, suos etiam administratos infidos reddit. Neque vos duntaxat ipsi clementiam colite, sed eam a consiliariis, praesidibus, praetoribus exigite. Iubete eos gubernare subditos, non vt praesides, sed vt Episcopos. Parum proficit regis vnius clementia, si per minorum tyranniscorum crudelitatem stat, quo minus illa subditi fruantur. Hicra/c-

tur, hic opprobria sua vindicer, vt consular subditis. Nunquam honesta est crudelitas, vno duntaxat euentu gratiosa est, si in crudeles ministros exercentur.

Nullum populo optabilius spectaculum, quam videre suis exemplis perire crudelitatem. Hoc vnum in Phalaride laudatur, auctorem boni suo inclusisse. Altissime pectoribus insigite id, quod ratio dicat, quod sapientes omnes docuerunt, quod omnium exempla regnorum demonstrarunt, quod aeterna veritas, aeternum clementissime regnans, pronunciauit: BEATI MITES, QUONIAM IPSI HEREDITABUNT TERRAM.

CAPVT XVII.

Omnes in Republica ad fortitudinem esse instituendos.

§. 1. Hoc quidem loco Pseudopoliticos habeo contententientes, firmamentum enim ciuitatis, incolarum robur, constantiamque esse omnes docent. Deinde quamuis pro pietate hypocrisin, pro prudentia astutiam, pro temperantia simulationem obtrudant, veram tamen, genuinam, periculorum cum ratione susceptricem, & depultricem, fortitudinem requirunt. Duo recte diuitum filios addiscere, olim dicebatur; iaculandi & equitandi artem, cetera illis adulatio per blandicias tribuebat: at si a scopo aberrarent, aut equo hærere nescirent, ne sibi quidem ipsis adulari poterant. Nunc quoque fortitudo est, quae fingi non solet, aut si quandoque asinus ignauus Leonis exuius induit, si Patroclus, armatura Achillis, ad tempus Troianos exteret, mox tamen sanguine simulationem luit. Magno in honore est fortitudo. Quarit Aristot. Problem. Sect. 27. 5. Διὰ τὴν μάλιστα τὴν ἀνδρείαν τιμῶσι αἱ πόλεις, & βέλτερον ἔσονται τῷ ἀρετῇ, ἢ ὅτι ἀγαθὸν τὸ πολέμειν, τὸ πολεμικένοι; αὐτὴν δὲ ἀμφοῖν χερσὶν αὐτῇ ἐστίν. Τιμῶσι δὲ βέλτερον, ἢ αὐτοῖς τὰ βέλτερον. Cur ciuitates fortitudinem maxime honorant, cum virtutum praestantissima non sit? An quia semper aut bellum inferunt, aut patiuntur, hac autem virtus utroque tempore utilissima est. Honorant autem non quae optima sunt, sed quae ipsis optima. Itaque in liberis ciuitatibus, & apud reges, honores illis qui bello perierunt, maximi decernuntur. Minime igitur vitream fortitudinem, sed veram, solidamque patria requirit.

Fortitudo Reipublicae necessaria est.

Fortitudinis non est hypocrisis.

Honoratur maxime fortitudo, quia maxime necessaria videtur.

§. 2. Est autem fortitudo μεσότης φόβου, καὶ ἀδράμ. Mediocritas, circa timores, & fidenciam. Vt Aristot. lib. 4. Mor. cap. 9. Augustin. lib. 83. quaestio: Fortitudo est considerata periculorum susceptio, & laborum perpesio. Est haec illa ipsa constantia de qua nobilis in manibus est Iusti Lipsii disputatio. Rectum est enim, & immotum animi robur, non elati fortuitis, non depressi. Complector etiam patientiam, omnium aduersorum, quae incidunt voluntariam, & sine querela perpesionem. Haec de fortitudine praefere accepta.

Nam quemadmodum in omni virtute, sapientia velut moderatrix clauum tenet, ita fortitudo omnes, tanquam firma anchora in procelloso hoc vitae mari vincit, ac munit, omnis enim virtus sine constantia vidua est. Sapienter instituta consilia metus excutit, deme Lucretiae constantiam, timor, non libido adulteram faciet. Incute timorem Imperatori, furpe fagus ad furculas caudinas faciet. Omnium igitur virtutum custos est fortitudo.

Omni virtuti fortitudo necessaria est.

Sunt & aliae virtutes quae fortitudinis speciem habent. Vt cum metu ignauia, & gloria cupiditate fortiter

Verecundia fortes interdum facit.

titer agunt in praelio milites. Hic verecundia, fuga dedecoris, & laudis appetitus fortem efficiunt.

Et metus
maior.

Sape etiam metus fortior, cogit in minore dolore esse fortem, Mutius foculo manum imponit, si honesti desiderio, fortis viri erat, de se praeberet speculum inimico regi, ut cogitaret esse periculosissimum, cum fortibus viris bellum gerere. Si timore mortis, (quid enim post facinus expectare aliud poterat, quam ut exquisitissimis tormentis excruciat longam morte periret?) nec sic quidem fortitudo esse definit. Fortis enim animi fuit, minore periculo extrema supplicia auertere. Quin etiam miseram fortitudinis, & calamitosam fuit, auctoratus ille, qui iussus in scena Mutium exhibere tunica praesente molesta, dicere non ausus est, non facio. Si enim miles fortiter pugnant in acie pulchra per vulnera mortem oppetere mauult, quam superbo deduci triumpho, cur miser quem vultus instantis tyranni, & ardor ciuium saeva iubentium deprehendit, non malit manum exurendam dare, quam toto corpore collucere flammis? Est enim hic moderata, & secundum rectam rationem doloris perpassio. Qui vero metu ducum in praelia coguntur, quamuis fortes non sint, si tamen malunt incerto Marte decernere, quam certo exitio cum ignominia deducimur, quaedam fortitudinis inchoarunt. Quia tamen omnino inuiti honesta agunt, absunt à perfecta virtute.

Fortitudo
est, cum
minora for-
titer mala
fert, ut vi-
ret maiora.

Mollitia est
ita minori
malo cede-
re, ut maius
incurras.

Ira vmbra
fortitudinis
habet.

Fortes etiam vocant, quos ira furiosos reddidit. *Ἰνκώτατον γὰρ θυμὸς πρὸς τὸς κινδύνους.* Insilit enim, & precipitem se in pericula dat ira. *Σθῆθε ἱμῶν καὶ θυμὸν ἐξείρετε, ἐξέρπει αἷμα.* Iram furoremque excitauit, sanguis efferbuit. Ira quidem impetum adiuuat, sed non auget virtutem cum rationem minuat.

Spes & stul-
titia etiam
fortitudinem
imitantur.

Nec fortes sunt qui viribus fidunt, & quia saepe vicerunt, optima omnino praesumunt. Plurimum autem stulti, & ebrii sperant, verum illi cum res aliter cecidit, continuo fugiunt, & discrimini sese subtrahunt. Ita Argiui cum in Sicyonios molles, timidos incidissent, effusa fuga hostibus risum praebuerunt.

Fortitudo igitur dolores, molestiasque patitur, cum pati honestum est, & quia honestum est, aut non pati, turpe.

Fortitudo
in difficili-
bus cerni-
tur.

Dignitas fortitudinis in eo est, quod difficile sit, & arduum, cruciatus, molestias, mortem tolerare. Difficilius hoc est, quam voluptati resistere. Fortissimos tamen viros cernimus, qui eodem tempore, & voluptatibus, & timoribus resisterunt.

§. 3. Fortitudo praestat singulorum animos inuitos, ac proinde totam Rempublicam. Nihil fortibus est inexpugnabile, nihil munitum contra animos. Egregie Ambrosius lib. 2. de Off. Non mediocri animi est fortitudo, quae sola defendit ornamenta virtutum omnium, & iustitiam custodit, quae inexpugnabili praelio aduersus omnia vitia decertat, inuita ad labores, fortis ad pericula, rigidior aduersus voluptates, ut auaritiam fugiat tanquam labem quandam, quae virtutem effeminat. Et Cicero Rhet. Fortitudo est immobilis inter aduersa, gloriosa animi claritudo, res arduas pulchre administrans, quae nec aduersis infestando frangitur, nec prosperis blandiendo eleuatur.

Virtutum
arx est.

Sed nec aliena malitia concidit. Supra poenam suam consistit. Fortitudo prodest, Seneca lib. 4. de benef. cap. 22. & in equileo prodest & in igne, qui si singulis membris admouetur, & paulatim viuum corpus circumueat, licet ipsum corpus plenum bona conscientia stillat: placebit illi ignis, per quem bona fides collucebit.

Fortitudo igitur contemptrix timendorum est. Terribilia, & sub iugum libertatem nostram mittentia, despiciat, prouocat, frangit.

§. 4. Fortitudo Rempublicam tutam praestat,

quia sola opinione hostes terret. Nuper quatuor Hispanae naues, barbarorum ducentas affligerunt, triginta hominum milia ceciderunt. Ad leonis vocem, cuncta animalia pauescunt, tauri quamuis mansueti, frons torua timetur. In fortes non est audacia tuta. E contrario meticulosi nihil tutum est. Si desint hostes, vmbra suam metuent. Itaque ab omnibus impetuntur. Lepus omnium praeda est, leo nullius.

Fortitudo
hostes solo
terrore con-
tinet.

Ἀλλ' οἱ γὰρ ἀδυνάμηντες ἄνδρες
Ὀΐσσι τοῦ πρῶτον ἐρήσαντο.

Sed viri imbecillo animo, nunquam trophaum statuerunt.

In hoste
fortitudo
timetur, te-
meritas
optatur.

Galeati igitur illi lepores inuitant, non terrent hostem, & praesentes absunt. Nemo regum corpora numeret, sed animos.

Δειλοὶ γὰρ ἄνδρες οὐκ ἐχρυσον ἐν μάχῃ
Ἀειδμον, ἄλλ' ἀπεισιν, καὶ παρῶς ὁμῶς.

Nulla in numero sunt in acie viri formidolosi, absunt enim quamuis simul adfuit.

Nolo Pisandrum in exemplum producere, qui ne mortuus vmbra suam videret, pertimuisse dicitur, non Antemonem; cui aereum semper scutum supra caput duo seruuli tenebant, ne rei alicuius illapsi lateretur. Tam prodigioso timore non est opus Republicae, ut arma contra se habeat, opes hosti feruet.

Nisi intra valles, mœniaque interritos animos habeat, omnia in praedam hosti cedunt. Si nomen, famamque fortium obtinuerint, societatem multi ambiunt, nemo iniuriam inferre audeat, non magis quam barbam leonis vellere. Sola opinione fortitudinis David periculum excussit, & parricidales filii manus euasit.

Respublica
virentium
fortium suo
bono tuta
est.

2. Reg. 17. 8. Tu nosti patrem tuum, & viros, qui cum eo sunt, esse fortissimos, & amaro animo, veluti si vrsa raptis catulis in saltu seuiat, sed & pater tuus vir bellator est, nec morabitur cum populo. Forsitan nunc latitat in foueis, aut in vno, quo voluerit loco, & cum ceciderit vnus quilibet in principio, & audiet, quicunque audierit, & dicit. Facta est plaga in populo, qui sequebatur Absalon. Et fortissimis quisque, cuius cor est quasi leonis, pauore solueretur, scit enim omnis populus Israel, fortem esse patrem tuum, & robustos omnes qui cum eo sunt.

Plurima in bello opinione, & metu, pauca manu conficiuntur. Verum de his plenius agendum est, cum de bellica fortitudine tractandum erit, quae fortitudinis est pars insignis.

§. 5. Causa cur fortitudo semper inuita sit, mortisque contemptus omnia vincat, est, quia est naturalis munitio, armatura naturae, non aliunde sumpta. Qui enim omnia terribilia contempsit, liberrimus est, omnibus in amore est, à malis etiam timetur. Seneca Epist. 113. Doce me, non an fortitudo animal sit: sed nullum animal felix esse sine fortitudine, nisi contra fortuita conualuit, & omnes casus antequam exciperet, meditando perdomuit. Quid est fortitudo: munimentum humane imbecillitatis inexpugnabile: quod qui circumdedit sibi, securus in hac vitæ obsidione perdurat. Vitur enim suis viribus, suis rebus. Hoc loco tibi Posidonius nostri sententiam referre volo: Non est quod vnquam fortuna armis putes esse te tutum: tuis pugna contra ipsam, fortuita non armant. Itaque contra hostes instructi, contra ipsam inermes sunt.

Fortitudo
internum
est muni-
mentum.

Et de constantia cap. 8. Si maximum illud, ultra quod nihil habent irata leges, aut saeuissimi Domini, quod minentur, in quo imperium suum fortuna consumit, a quo placidumque animo accipimus, & scimus mortem malum non esse, ob hoc ne iniuriam quidem multo facilius alia tolerabimus, dāna, dolores, ignominias, locorum commutationes, orbitates, disidia, quae sapientem, etiam si vniuersa circumueniant, non mer-

Qui mortem
contempsit,
minora co-
moda facile
despicit.

gunt;

gunt; nedum ad singulorum impulsus moveant. Et si fortuna iniurias moderate fert: quanto magis hominum potentium, quos sit fortuna manus esse?

Hac omnia praestat fortitudo, pericula iusta contemnens, vel scientia, animulque periculorum repellendorum, excipiendorum, prouocandorum.

Timor mali consilii auctor, tutor boni.

§. 6. Nihil adeo Rempublicam tuetur, ac firmat, quam bona consilia, sed illa fere, cum pericula circumstant, à sola sunt fortitudine. Timor primum ipsa consilia turbat, deinde si quidem fortiter senatus cesserit, populus iusserit, rem gerendum tamen timor impedit. Decernitur bellum in Hispania gerendum; sed nemo inter Quiritium proceres, cuius animus tanto periculo par esset: inueniri potest: Absque Scipione fuisset, Hispaniam non recepisset Romanus, Italiam insuper amisset. Valer. lib. 3. cap. 6. P. & Cn. Scipionibus in Hispania, cum maiore parte exercitus, ab acie punica oppressis, omnibusque provinciis eius nationibus Carthaginensium amicitiam secutus, nullo ducum nostrorum, illuc ad corrigendam rem proficisci audente, P. Scipio quartum & vigesimum annum agens iturum se pollicitus est, quae quidem fiducia populo Romano salutis, ac victoriae spem dedit, eademque, in ipsa Hispania usus est. Nam cum oppidum Badiam circumfunderet, tribunal suum aduentus in eadem quae intra mania hostium erat, vadimoniam in posterum diem facere iussit, continuoque vrbe potitus & tempore, & loco, quo praeixerat sella posita iussu dedit, nihil hac fiducia generosius, nihil praedictione verius, nihil celeritate efficacius, nihil etiam dignitate dignius.

Nihil praclarioris potest, ubi viribus deest animus.

Tam sunt fortitudini certa consilia, ut ea hostibus interdum patere, quo formidolosiores efficiantur, non timeant. Scipio Africanus, exploratores Hannibalis in castris deprehensos, per omnes manipulos diligentissime deduci curauit, deinde prandio exceptos, & interrogatos an satis ea considerassent, quorum causa venire iussi essent, incolumes dimisit. Quia fiducia animos hostium contudit. Respublica infirma, & minime militares consilia sua frequenter ex necessitate, ex suspitione, & timore moderantur. Ideoque fortitudo diligentissima sui custos est. Quia non modo consilio imperturbato, sed opera etiam, manuque vitur. Duo olim gladiatores inconniui oculis fuisse, eoque inuicti, nec ullus exercitus nisi aliqua formidine vnquam victus est. Nam Lacedaemonii trecenti, & si qui similes fuisse vincendo fatigati, tropaeis suis incubuerunt.

Nullus exercitus victus est, nisi quae timor incessit.

Contumeliantiam tollerantia ad fortitudinem pertinet, de qua cum de magnanimitate agitur.

§. 7. Ad fortitudinem pertinet iniuriarum, contumeliantiarumque patientia. Ad quam omnino, cuius animos adluere necesse est. Nullus ea in re Augusto superior fuit, si infideles aspiciamus. Cato quidem plane a se adis, sed falso vitus est. Socrates quidem cum victo quidam in os inspuisset; monendum à magistratu dixit, ne tam improbe oscitaret. Et Catonem tamen trecentos Socrates vicisse existimant antiqui. Hanc ego virtutem vinculum pacis, & caritatis in republica esse existimo. Ratio est ex ipso usu sumpta. Viros optimos suae reipublice columnina, patriae patres, saecula sua non aestimant, Catonem à praeura repulerunt, contumelias affecerunt, spuitis inquinant, Scipionibus liberatoribus suis inuident, ut explicui c. de gratitudine. Et si nostra spectemus, Moyses seditionibus agitarunt, Samuelem abiecerunt, Dauidem impugnant. In Rep. multi sunt aduersarii calumniatores, amuli, contra quos vnus est scutum, patientia; omnibus illis obnoxius redditur, qui animo imbecillo est. Si pati, & tacere potest, vincit. Inuulnerabilis est, non qui non feritur, sed qui non laeditur. Tot vindique mala impingunt, feruntque, solus vir fortis, patientique iniuria maior est, & venientia solido robore repellit. Bellorum ciuiliu causas, esse fere teneros animos, leuissimarum rerum impatientes historia docuit. Sed quomodo ad

Iminentia omnia incursibus pulsantur.

fortitudinem ciues suos instituit Respublica? Qui hanc quaestionem superuacaneam arbitrantur, quod timidus audacia tradi per disciplinam non possit, sed natura hoc bonum sit, longe à vero aberrant, nec satis à beluis hominem distinguunt. Leo natura impavidus, iracunda tigris, generosius equus, dama timida, placida ouis, seruilis est simius. Naturarum sunt illae affectiones, quas tamen saepe mutat, corrigitque institutio. In homine omnium rerum domina ratio, ac virtus illa omnia potest. Itaque & pueri, & tenerae puellae, quatum est proprius timor, quae etiam ad laruas, & terribilamenta exclamare solent; minas tyrannorum, ac tormenta rident. De Machabaeis docet sacra historia, de martyrum millibus Christiana Ecclesia gloriatur. Fortitudo igitur vera, in animi proposito inuicta, perseverante, immutabili consistit. Potestque animus timidissima virginis ita firmari, ac solidari, ut omnes fortuitarum rerum ictus, omnes cruciatus inuicta duritia perferat.

Fortitudo doceri potest.

§. 8. Fundamentum igitur fortitudinis, & constantiae Deus est, vique adeo id vilius etiam principis idololatriae est, ut cruciatuum, & mortis victores in Deos referent. Itaque male fortes sunt, qui Deum deserunt, ut monet S. Augustinus. Ille solus fortis est, qui non se, sed in Domino fortis est. Sermone 3. ad fratres in eremo. O fratres mei & letitia cordis mei, considerate quanta fuerit in martyribus fortitudo, qui velut impassibiles tormenta despicunt, tyrannos contumunt, cuncta quae mundi sunt despiciunt, qui licet decorati, licet combusti, licet in cunctis membris afflicti, licet in omnibus corpore sint procelli, non tamen legimus eos esse mente mutatos. Sed scire debemus fratres mei, quod multis modis dicitur fortitudo, hypocritarum videlicet, & philosophorum, & bonorum fidelium. Hypocritae demique multa sustinet, multa portat, & fortis in cunctis apparet.

Fortitudinis firmamentum est Deus.

Fortitudo priorum est.

Et: O fortitudo! omnem crudelitatem euacuas, carcerem respis, crucem non metuis, contentum amplecteris, opes vincula, spontanea semper curris ad mortem. O Monache nihil valet cursum tuum, nihil tua operatio, nisi columna fortitudinis roboretur, nihil valet adificium boni operis, nisi columna fortitudinis amplecteris. Sed si columna fortitudinis tracta fuerit, totum adificium bonorum operum ruat.

Et Cyprian. ad Quirinum lib. 3. In nullo glorandum quando nostrum nihil sit; in Euangelio x. Joannem: Nemo potest quidquam accipere nisi datum fuerit illi de caelo. Idem in Epistola Pauli ad Corinthios prima: Quid enim habes, quod De caelo non acceperis? si autem acceperis, quid gloriaris, quasi non accepit fortitudo. Item in Basilien. primo: Nolite gloriaris, neque loquimini elata, & non procedat magniloquentia ex ore v. s. v. quia Deus scientiarum Dominus: Item, Inualidus factus est arcus potentium, & infirmi accincti sunt virtute. De hoc ipso in Machabaeis: Iustus est subditum Deo esse, & mortalem, non paria Deo sentire. Item illuc: Et verba viri peccatoris ne timeant: quia gloria eius in stercore erit & in vermes. Hodie extolletur, & cras non inuenietur: quoniam conuersus est in terram suam, & cogitatio eius perit.

De caelo venit fortitudo.

Hac est igitur martyrum fortitudo, cui nihil par est, aut secundum, hac optabilem Petro crucem fecit, hac Andreani roborauit, ut in ipsis clauis consistens, fixique & haerens solui trepidaret. In Deo Iulius, Martinianus, & Procellus, cum ora lapidibus contunderentur, clamabant; Gloria in excelsis Deo. Dei munus esse, vox publica de caelo intonans ostendit. Sancti Polycarpo enim stadium ingresso, dictum est ab Angelo; Fortis esto Polycarpe, & excelsa animo rem gere.

Martyrum constantia caelesti voce roborata.

Cumque cum tortores, ut vitus combureretur, clauis affigere statuisset, Nihil opus est clauis, inquit, ignem sponte sustinebo. Tantam constantiam ipsa flama venerata est, & inuictum martyrem, fornicis in modum, circumdedit; nam seruo suo, arcum triumphalem ex igne Deus statuere voluit, ac per quem vinceret, ostendere. Par fortitudo in dispari erare. Iusto adolescenti viue prudenter.

Christiana
fortitudo
Mutios, &
Clodios vi-
cit.

nae, & thus in Marium imposita sunt, eamque supra
aram iussus extendere, vt li dolore victus, ignem, &
sustinentum excuteret, adoleuisse videretur, sed vel
calumniae quicquam relinqueret, exuri artus suos
maluit, quam vel sine peccato ignem excutere. Idem
Cyrilla quoque animo Heroico famina praestitit.
Quid hic Mutius, aut quisquam veterum simile po-
tuit? Mutius foculum arae pertulit, sed merito fortis
erat, vt miraculo tolerantiae regem obstupesceret,
quem occidere non poterat. Hic nullus timor maio-
ris tormenti, patientiam leuioris doloris indidit. Si
Iustus leui motu dextrae prunas, doloremque excu-
fissent, iam laudem, honoresque sperare poterant.
Quanta perseverantia fuit in Theodoro adolescente
te, qui cum totum diem in acerbissimis tormentis,
quali in rosa transgressus: suadente iudice, vt incolumi-
tati suae consulere; leta ac forti voce respondit:
*Confundantur omnes qui adorant sculptilia, & qui glorian-
tur in simulachris suis.* Incredibilis vero Iaponici pueri
hisce annis, & supra humanam, constantia fuit. An-
norum erat tredecim, nondum sui arbiter, sed
præcox diuinæ maiestatis annunciator. Cum aliis al-
ligatus erat ad stipitem, vt viuus Christi causa exure-
retur, dum vero flamma lenta sensim stupea vincula
laxata, solutus matrem alio in stipite ardentem hor-
tator consolatorque accedit: cui illa: *Itane fili stationem
tuam deseris? Quia voce percussus, quamuis nequaquam
desertor abcellerat, in locum suum rediit: Et sine vi-
lo alligamento, saeuientes intra viscera ignes pertu-
lit, vicique. Pro funibus, & catenis constantia fuit.*

Iaponis pue-
ri admiranda
fortitudo.

Totam no-
ctem perse-
uerat in
mortis ex-
spectatione.

Eucharistia
muniat ad
prælium.

§. 9. Petenda igitur à Deo ista sunt praesidia, à sa-
cramentis diuinis haurienda. Cyprianus Epistol. 54.
Arma fortitudinis nostrae à Deo quaerenda ostendit.
*At nunc non infirmis, sed fortibus pax necessaria est, nec mori-
entibus, sed viuentibus communicatio à nobis danda est, vt
quos euitamus & hortamur ad prælium, non inermes, & nu-
dos relinquamus, sed protectione sanguinis, & corporis Christi
muniamus: & cum ad hoc fiat Eucharistia, vt possit à cupien-
tibus esse tutela, quos tutos esse contra aduersarium volumus,
munimento dominice sacrauitatis armemus. Nam quo modo
docemus, aut prouocamus eos in confessione nominis sangui-
nem suum fundere, si eis militaturis, Christi sanguinem nega-
mus? aut quo modo ad martyrii poculum idoneos facimus, si
non eos prius ad bibendum in Ecclesia poculum Domini iure
communicationis admittimus?*

Et paulo post: Primo idoneus esse non potest ad marty-
rium, qui ab Ecclesia non armatur ad prælium: & mens desit,
quam non recepta Eucharistia erigit, & accendit. Dominus e-
nim in Euangelio suo dicit. Cum autem vos tradiderint: nolite
cogitare quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid
loquamini: non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris
vestri, qui loquitur in vobis.

Martyrium
fortitudo
etiam Rei-
publicae est
vtilis.

§. 10. Dicit fortasse politicus hac in Rebus pu-
blicis fortitudine opus non esse. Sed illa alia, quæ de-
fendendæ patriæ sanguinem impendit, quæ inter
volantia pila, secunda mortis discurret, quæ hostili aciei
immergitur, pulchramque petit per vulnera mor-
tem. Quasi vero non vna sit, eademque virtus, quæ
hostium gladios, & pila, quæque equuleos, & carni-

cum ingenia contemnit. Virum mori paratum, si iu-
sticia, si publica salus, pugnare iusserit, contemptu
mortis inuictus erit. Sola enim causa cur languide
praestentur est timor mortis. Terruit hoc argumento
olim Ethnicos Tertullianus, ostenditque omnia
posse Christianos ipsosque Gentiles in ditionem
suam redigere, tam multos, tam mori paratos. Cum im-
peratorius praefectus Arius inmaniter saeuiret, maior
tamen erat ad toleranda tormenta, necemque Chri-
stianorum alacritas, itaque certatim sese, & Christia-
nos profitebantur, & lanienae offerebant, tanto nu-
mero, vt crudelitate lassæ diceret praefes: *ὦ δειλοί ἐ-
τέλατε ἀποδιδόναι, κενύμενοι, καὶ βέβηχες ἐχέτε.* O miseris
mori vultis, praecipitia, & laqueos habetis. Ita quidem ty-
ranni mancipium cruentum, fortitudinem Christia-
nam sceleratius interpretabatur, quam torquebat:
nobis tamen pendere incumbit; Quanto praesi-
dio tales viri suae Republicae esse possent, si à legiti-
mo magistratu in hostem iure ducerentur. Nemo
pedem referret, nemo ordines metu desereret, om-
nes commilitonem sua morte tueri contenderent:
magna contentione murum, vallumque hostis sin-
guli celeri procursu conscenderent, non inani dona-
tiorum cupidine, sed spe aeternae remunerationis. In
Deo igitur & ex Deo fortitudo nostra est. *Vrbis fortitu-
dinis nostra Sion, murus, & antemurale eius est, ipse creator.*
*In Deo sperauit, inquit Dauid Psalm. 55. 5. Quid faciet mihi
taro? Dominus protector vitae meae, à quo trepidabo? si consi-
stant aduersum me castra, non timebit cor meum. Fortitudo
mea, & laus mea Dominus, & factus est mihi in salutem.* Ita-
que & Mach. 5. 61. *Sacerdotes illi quos Dominus ad li-
berandum ad Iherusalem non elegerat, dum fortiter a-
gere se existimant, ceciderunt in bello.* Summa ergo for-
titudinis est, in Deo spem habere fixam. Pulchra ad-
hortatio est apud Sozom. lib. 2. cap. 8. ad Ananiam
senem, ad lociorum martyrum atroces caedes con-
temniscemem, qua cum artificum regionum praefec-
tus ad constantiam animauit. *Paulisper, inquit, o senex
oculos claudito, & bono animo esto, nam statim lumen Dei vi-
debis.*

Christia-
norum for-
titudinis mor-
tis se offeren-
tium.

Mortis con-
temptores
Reipub. ca-
lumnia.

Qui mer-
cede pugnat
vitam pre-
mio seruare
cupit.

Tempera-
tia animos,
& corpora
robotat.

Delicia
mortem
horrent.

Exercitatio
fortes effi-
cit.

§. 11. Alterum est, quod ciues fortes efficit, So-
brietatis, temperantiaeque studium. Deliciae enim e-
neruant animos, atque effeminant: omnino enim
pugnant, luxuriosus, & fortis. Truculenta, acerbæ,
formidolosa fortitudo vincit, contra dolores, ipsam-
que mortem armatur; luxuria suauitates conscen-
tat. Cum igitur deliciae omnem laborem fugiant, nō
possunt, ne à longe quidem fortitudinem, dura præ-
cipientem intueri. Deinde mollior educatio, quæ a-
nimos in luxum soluit, cupiditatem tuenda vitæ, quæ
naturaliter omnibus insita est, vehementer accendit;
itaque ad minimam periculi suspicionem, expaues-
cunt. Vitam n. quæ nimis cara est, eius comites deli-
cie cariores faciunt. Ita que cum ad ardua vocantur,
quorum omnis in vmbra, & cœnis aetas transacta est,
tanquam bis moriendum sit, trepidant. Nam & deli-
ciosis negatis, tanquam morte dolent, & mortem, vt
ignauitiment. Lacones vitæ duritie, imperium diu
tenuerunt. Græci fracti deliciis seruierunt. Aegyptii
deliciis affluenti, omnium regum principia fuerunt.
Ipsa castra delicias pro veneno experta sunt. Hanni-
balem Capuæ frigerunt: Nec alia causa Herculem
ad fœmineum imperium pensā trahentem poëte fin-
xerunt, quam vt ostenderent, fortes in deliciis esse
non posse. Dicam de his plura, cum de militari disci-
plina agendum fuerit.

§. 12. Fortitudinem etiam mirabiliter exacuit ex-
ercitatio periculorum, & aliena exempla. Omnia im-
prouisa maiora videntur, praecipue in periculis. Na-
uigandi inexpertus ad primum tempestatis ictum ex-
clamat; at prudens gubernator, ne ad decumū quidē
fluctum palleret. In periculis adeundis primus gradus
est

est difficilissimus, cum exempla præcesserunt, sponte multi sequuntur. Seneca de tranquillitate animi. Nisi quicquid fieri potest pro futuro habeas, eas in te vires rebus aduersis, quas infregit, quisquis prior vidit. Sed multo magis, quisquis expertus est. Et Sanctus Ambrosius libro primo, Off. cap. 38. Hoc igitur diligentia est, ut quis ita se comparet, illud ingenii, si quis potest vigore mentis prævidere, quæ futura sunt, & tanquam ante oculos locare, quid possit accidere: & quid agere debeat, si ita acciderit, desinere: interdum duo, aut tria simul voluere animo, quæ coniiciat, aut singula, aut coniuncta accidere posse, & aut singulis, aut coniunctis disponere actus quos intelligat profuturos. Fortis ergo est viri non dissimulare, cum aliquid imminet, sed prævidere, & tanquam explorare, de specula quadam mentis, & obuiare cogitatione prouida rebus futuris, ne forte dicat postea. Ideo ista incidi, quia non arbitraberis posse euenire. Denique nisi cito occupant, ut in bello improbus hostis vix sustinetur, & si imparatos inueniat, facillè opprimit, ita animum mala inexplorata plus frangunt.

Præuisa pericula facite sustinere.

Vir fortis sunt præmia.

§. 13. Magna sunt præmia fortitudini proposita, non ut ipse commodi, & honorum recte agant; quam hoc quoque ad gubernationem pertinet; sed ut præmiorum magnitudo, virtutis præstantiam tenebris animis ostendat. Magno itaque honore afficiendi sunt, qui in subitis, & grauibz casibus, forti animo perstiterunt, hostesque repulerunt. In his enim præcipue fortitudo elucet. Aristot. 3. Ethic. c. 6. Is, inquit, homo fortis proprie dicitur, qui circa honestam mortem, & ea omnia, quæ repente eueniunt, atque afferunt ipsam, intrepidus est.

Et Cicero lib. 1. de Off. Fortis siquidem animi, & constantis est, non perturbari in rebus asperis, nec tumultuantem de gradu deiici, ut dicitur: sed presentis animi vi consilio, nec a ratione discedere: quamquam hoc animi, illud etiam ingenii magni est, præcipere cogitatione futura, & aliquando ante constitutere, quid accidere possit, in vtramque partem, & quid agendum sit, tum quid euenierit: nec committere aliquid, ut aliquando dicendum sit, non putar am.

Fortitudo in rebus subitis sibi constat.

Itaque huiusmodi virtus summo semper honore culta fuit. Sic Matthathias præfectum regitum, ad idola adoranda cogentem, & apostatam sacrificantem interfecit. Eleazarus beluam subiuit, & perfoisso ventre occidit, atque ita suo in triumpho sepultus est. Alius Eleazar Ahoites vnus ex fortibus David, commitem se fugientibus nequaquam dedit, sed ingenti terrore ceteris dilapsis, solus perstitit, & percussit Philisteos dum obringeret manus eius cum gladio, fecitque Dominus salutem magnam in die illa, & populus qui fugerat, reuersus est ad castra spolia detraheda. 2. Reg. 23. 11. Et Semma filius Age populum fugientem tutatus est, & percussit Philisteos. Ecce animi, in re subita, totus exercitus fugit, & fugientem miles vnus propugnat; & quod mirabilius videtur, irruentes vnus moratur & fugat. Et verus 18. Absai hastam suam leuauit contra trecentos, eosque interfecit.

Denique, fortis est ut mors dilectio, dura ut infernus amulatio, ciues fortes efficit amor Dei. Cant. 8. 6. Quis enim nos separabit a caritate Christi, tribulatio, an angustia? an fames, an nuditas? an periculum? an persecutio? Augustinus de vera religione cap. 47. Ille, inquit, verissime, atque certissime inuictus homo est, qui cohaeret Deo, non ut ab eo aliquid boni extra mereatur, sed cui nihil aliud quam ipsum herere bonum est. Hic vir, quam diu est in hac vita, virtutis amico ad rependendam gratiam: virtutis inimico, ad patientiam: virtutis quibus potest ad beneficentiam: virtutis omnibus ad beneuolentiam. Et paulo post ipi omnibus autem officiosis laboribus futura quies, extra expectationem non frangitur, quid enim ei nocet? qui bene vti etiam inimico potest. Eius etiam præsidio, atque monimento inimicitias non perimecer, cuius præcepto, & dono diligit inimicos. Huic viro in tribulationibus parum est non contristari, nisi etiam gaudeat, sciens quod tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio spem, spes autem non confundit. Quoniam charitas Dei diffusa

Amor causa fortitudinis.

Dilectio aduersitatem amantem facit.

est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.

Ciues igitur suos ad verum, constantemque Dei amorem Respublica instituet. Si enim amor creaturarum furiosos reddit, & omnium periculorum contemptores, cur non diuinitatis dilectio, summa ratione nitens reddat inuictos?

Amor inuictos facit.

CAPVT XVIII.

Fortitudinem cruentis spectaculis non acquiri.

§. 1. **C**ONTRA cruenta spectacula, multa dicta sunt à me c. de crudelitate vitanda. Non defuere tamen, qui ea reuocanda censuerint, ut iuuentis vulneribus, & sanguine assueta in bello non horrescat, quasi insolita, quæ sæpe in pace spectauit. Fortes igitur & bellicosos reddi, gladiatorum spectandis pugnis arbitrantur. Eaque causa Romanos laudant. Crudelitatem, ac perniciem humano generi consilia illa machinantur. Neque nunc crudeles animi etiam in vili sanguine, & degeneri plebe visuntur. Quanti sunt, ad vnus miseri homuncionis spectanda supplicia concursus? neglectu rerum suarum, spectaculum morientis emunt, precio etiam empturi, si id exigeretur. Ne vero mireris, ab illis qui Christianæ religionis professionem præ se ferunt tam crudelia spectacula reposci, illa, quæ fieri docemur experimento, animo perpende. Autem, gladio, hastaque, ceterisque armis pugnandi in urbibus multi docent, mutua sese emulatione prouocant, quanto se studio ingerunt, locumque spectandi precio redimunt. Nec desunt qui missis muneribus, quia impetio non possunt, concitare ad actiorem pugnam conentur. Interdum in nuptiis ea sibi spectacula exhibent, nec raro grauius lauciantur, aut cadunt. Quod si ut male quidem, & contra leges fit, ex prouocatione nonnulli de vita decernant, quanta spectantium multitudo concurrat? Quam pauci ex tam multis ad pacem hortantur. Quorundam etiam illa est feritas, ut eorum qui quaestionibus subiiciuntur, tormentis cupide interficiant. Præua est, ac malitiosa hominum cupiditas, violenta hominis morte delectantur. Sed crudelitati, sumptibus, ceterisque malis, fortitudinis, animositatis, & bellicæ gloriæ fructus obicitur: Tam diro, ac funesto spectaculo contra vulnera, & ferrum animos obfirmari. Contrarium verum esse cenfeo: spectaculis gladiatorii, laniationibus ferarum, crudelitatumque ingentem terrorem incuti, omnem virtutem euitari, animos sublimes deiici, effeminari, nullo modo attolli, aut roborari.

Crudelis stulticia quæ cruenta spectacula reposit.

Reorum supplicia magnis concursibus spectantur.

Gladiatores cupide multi spectant, & irrant.

Monomachias etiam sequuntur.

Ex diris spectaculis carnis nifices, non viri fortes efficiuntur.

§. 2. Primo quidem loco, quod in re politica plurimum valet, exemplis vtar. Spectaculis cruentis maxime delectatus est Caius Cæsar, ut auctores omnes tradunt, isque maxime crudelis fuit. Post Caium Claudius, & de quo Dio. Exhibuit crebro ludos gladiatorios, quibus valde delectabatur. præter cetera libenter spectabat sub prandii tempus, eos qui in medio theatro dilaniabantur: etsi Leonem doctum homines comedere, plebique ob eam causam gratum, interfecit, quod non deceret populum Romanum, huiusmodi spectacula videre.

Spectaculis delectantur crudelia monstra hominum.

Leo populo Romano

ideo gratus, quod doctus esset hominem comedere.

Scelestus qui docuit, & quibus placuit, quæ

Sed is ad miraculum pauidus semper fuit, & pauidus ad imperium venit. Tiberius quoque illi crudelitati deditus fuit; nam munus dedit amplissimum, rudicariis quoque quibusdam reuocatis, ut auctor est Suetonius, auctoramento centum millium. Sed iam senior eo modo infaniuit. Nero mox ab initio. Adrianus quoque die natali, centum Leones, centum Leenas confecit. Domitiani arenam Martialis adulatione seruili celebratam reddidit,